

Samenleven in Diversiteit in Cijfers

Deze brochure bundelt de meest opvallende cijfers uit de [Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018](#) en de resultaten van de [survey Samenleven in Diversiteit 2017 \(SID-survey\)](#). Beide instrumenten dragen bij tot het beter begrijpen en kennen van de diversiteit die Vlaanderen kenmerkt. De [Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018](#) brengt administratieve en andere statistische gegevens samen over migratie- en integratieprocessen van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen, binnen een Belgisch en Europees kader. De SID-survey is een grootschalige bevraging afgenomen in 2017 bij bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst in Vlaanderen, waarbij vooral aandacht werd besteed aan de aspecten van het samenleven in diversiteit die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven. De integrale versie van beide instrumenten kan geraadpleegd worden via www.samenleven-in-diversiteit.vlaanderen.be. Daar zullen in de toekomst ook de meer diepgaande analyses van de resultaten van de SID-survey gepubliceerd worden.

Vlaanderen is divers

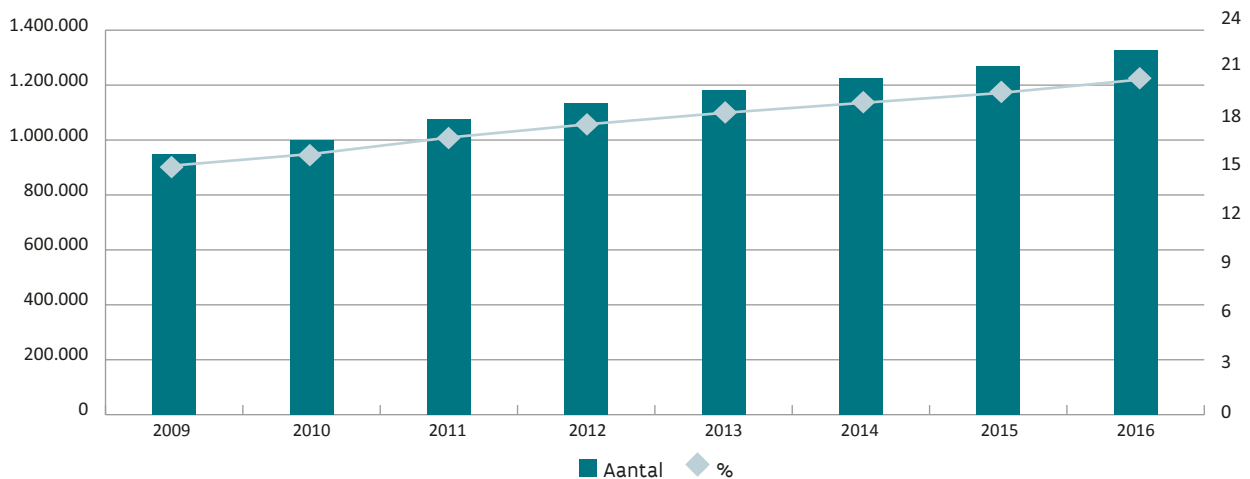
Vlaanderen wordt gekenmerkt door een groeiende diversiteit. Niet alleen stijgt het aantal vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst, ook de interne verscheidenheid bij deze groepen neemt toe.

Personen met een buitenlandse nationaliteit en personen van buitenlandse herkomst

Begin 2017 woonden er in het Vlaamse Gewest 548.910 personen met een buitenlandse nationaliteit, wat overeenkomt met 8,4% van de totale bevolking. In 2000 lag dat aandeel iets lager dan 5%. Bijna 2 op de 3 vreemdelingen zijn EU-burgers. Opgesplitst naar nationaliteit zijn de Nederlanders veruit de grootste groep vreemdelingen (25%). Daarna volgen de Polen (7%), de Roemenen (5%), de Marokkanen (5%), de Italianen en de Bulgaren (elk 4%). De algemene toename van het aantal vreemdelingen sinds 2000 heeft zich niet gelijkmatig voorgedaan bij alle nationaliteiten. Binnen de top 10 van nationaliteiten is de relatieve toename het grootst bij de Polen, de Roemenen en de Bulgaren.

Als de som wordt gemaakt van het aantal personen met een huidige buitenlandse nationaliteit (vreemdelingen), van het aantal personen die als vreemdeling zijn geboren en ondertussen Belg zijn geworden en van het aantal als Belg geboren personen met minstens één ouder met een buitenlandse geboortenationaliteit, dan komt men tot het totaal aantal personen van buitenlandse herkomst. Begin 2016 was 20,5% van de bevolking in het Vlaamse Gewest van buitenlandse herkomst. Dat aandeel ligt 5 procentpunten hoger dan in 2009. In een beperkt aantal Vlaamse gemeenten ligt het aandeel personen van buitenlandse herkomst boven de 50%. Het gaat om Baarle-Hertog (68%), Maasmechelen (57%), Genk (56%), Machelen (52%), Drogenbos en Vilvoorde (elk 50%). De bevolking van buitenlandse herkomst is gemiddeld genomen beduidend jonger dan de bevolking van Belgische herkomst. Dit jongere leeftijdsprofiel heeft als gevolg dat het aandeel personen van buitenlandse herkomst bij de jongste leeftijdsgroepen hoger ligt dan het algemene percentage van 20,5%. Begin 2016 is 37% van de 0- tot 5-jarigen in het Vlaamse Gewest van buitenlandse herkomst. Bij de 6- tot 11-jarigen gaat het om 34% en bij de 12- tot 17-jarigen om 30%.

Aantal en aandeel (in %) personen van buitenlandse herkomst, Vlaams Gewest, 2009-2016, begin van het jaar

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Bij de personen van buitenlandse herkomst zijn de personen met een niet-EU-herkomst in de meerderheid. Opgesplitst naar herkomstland vormen de personen van Nederlandse herkomst de grootste buitenlandse herkomstgroep (17%). Daarna volgen de personen van Marokkaanse herkomst (14%), van Turkse herkomst (10%), van Italiaanse herkomst (5%), van Poolse herkomst (4%), van Franse herkomst (4%) en van Russische herkomst (incl. USSR) (4%).

Het totaal aantal personen van buitenlandse herkomst ligt in het Vlaamse Gewest 2,5 keer hoger dan het aantal personen met een huidige buitenlandse nationaliteit. Vooral het grote verschil bij personen met een Turkse en Maghrebijnse herkomst valt hier op. Het aantal personen van Turkse herkomst ligt 6,6 keer hoger dan het aantal personen met een huidige Turkse nationaliteit, bij de personen van Maghrebijnse herkomst is dat 5,5 keer hoger. Dat betekent dat een groot aandeel personen in deze herkomstgroepen zelf de Belgische nationaliteit verworven heeft of als Belg geboren is. Het aantal nationaliteitswijzigingen kende door wijzigingen aan de procedures een piek in de jaren 1985, 1992 en 2000-2001. Na een daling tot onder de 10.000 nationaliteitsverwervingen in 2014 steeg dat aantal in de meest recente jaren weer. In 2016 verwierven in het Vlaamse Gewest 17.460 vreemdelingen de Belgische nationaliteit.

Migratie

In de loop van 2016 kwamen 48.786 vreemdelingen zich vanuit het buitenland langdurig in het Vlaamse Gewest vestigen. Dat aantal is tussen 2000 en 2016 meer dan verdubbeld. De internationale immigratie van vreemdelingen vertoont in absolute cijfers een sterke concentratie in de grotere steden. In 2016 werd het hoogste aantal immigranten geteld in Antwerpen, gevolgd door Gent en Leuven. De top 10 van Vlaamse gemeenten met het hoogste aantal immigranten afgezet ten opzichte van het aantal inwoners wordt aangevoerd door Leuven. Globaal genomen wordt Vlaanderen, net als de andere gewesten en België in zijn geheel, gekenmerkt door een sterke immigratie uit de andere EU-landen. In 2016 lag het aandeel EU-burgers in het totaal aantal immigranten in het Vlaamse Gewest op 63%. Bij de niet-EU-nationaliteiten valt in 2016 het hoge aantal Syrische immigranten op. Zij bekleedden in dat jaar voor het eerst een plaats in de top 10 van meest immigrerende nationaliteiten. Van de verblijfsvergunningen die in 2016 in België werden afgeleverd aan instromende niet-EU-burgers, heeft de helft betrekking op gezinshereniging (50%). Studie en werk zijn goed voor respectievelijk 12% en 10% van de verblijfsvergunningen, de categorie 'andere redenen' voor 29%. Deze laatste categorie betreft vooral toekenningen van het vluchtelingenstatuut en subsidiaire bescherming. Internationaal gezien variëren

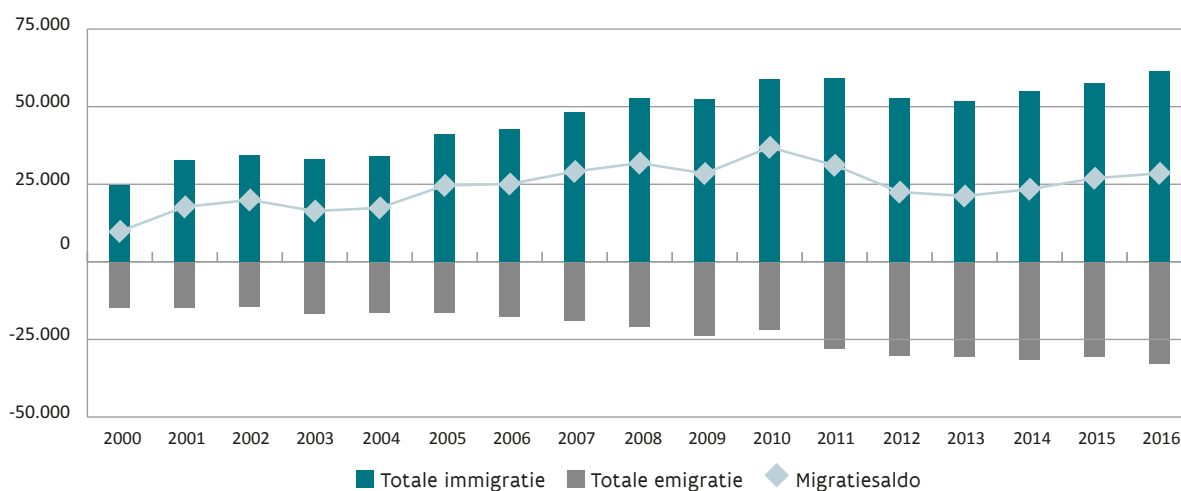
verblijfsredenen van niet-EU-immigranten sterk van EU-lidstaat tot EU-lidstaat. In België worden in vergelijking met de andere EU15-landen relatief weinig verblijfsvergunningen uitgereikt met het oog op betaalde arbeid.

In 2016 vroegen 14.670 personen voor de eerste keer asiel aan in België. Tegenover 2015 is het aantal asielzoekers sterk gedaald. In 2015 vroegen bijna 3 keer meer personen voor de eerste keer asiel aan dan in 2016. Er werden in België vooral asielaanvragen ingediend door personen uit Syrië (18%) en Afghanistan (15%). Zowel het aantal erkenningen als vluchteling als het aantal toekenningen van de status van subsidiaire bescherming is de afgelopen jaren beduidend gestegen.

In 2016 emigreerden 17.411 vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest naar het buitenland. Dit aantal is tussen 2000 en 2016 nagenoeg onafgebroken gestegen. Algemeen genomen wordt Vlaanderen gekenmerkt door een sterke emigratie van personen met een EU-nationaliteit. Opgesplitst naar nationaliteit vormen de Nederlanders de grootste groep emigranten. Zij zijn in 2016 goed voor 25% van alle emigraties van vreemdelingen vanuit Vlaanderen.

Voor de periode 2000-2016 kent Vlaanderen telkens een positief netto migratiesaldo. Dat wil zeggen dat het aantal immigraties van vreemdelingen (inclusief herinschrijvingen en veranderingen van register) in alle jaren groter is dan het aantal emigraties van vreemdelingen (inclusief schrappingen en veranderingen van register).

Totale internationale immigratie van vreemdelingen, totale internationale emigratie van vreemdelingen en verschil tussen beide bewegingen (saldo), Vlaams Gewest, 2000-2016, in de loop van het jaar

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Naast internationale migraties kent Vlaanderen ook migraties van vreemdelingen uit de andere gewesten. In de loop van 2016 kwamen 8.520 vreemdelingen vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in het Vlaamse Gewest wonen. Vanuit het Vlaamse Gewest maakten 4.113 vreemdelingen de omgekeerde beweging. Het aantal vreemdelingen dat in de loop van 2016 vanuit het Waalse Gewest naar het Vlaamse Gewest migreerde ligt lager: het gaat om 4.049 personen. Omgekeerd vertrokken 1.941 vreemdelingen van het Vlaamse naar het Waalse Gewest. Het aantal vreemdelingen dat vanuit het Brusselse en Waalse Gewest naar het Vlaamse Gewest komt, stijgt jaar na jaar en vertoont over nagenoeg de hele periode 2000-2016 een stijging, met vooral in de meest recente jaren een opvallende toename.

Evenwaardige deelname aan de samenleving?

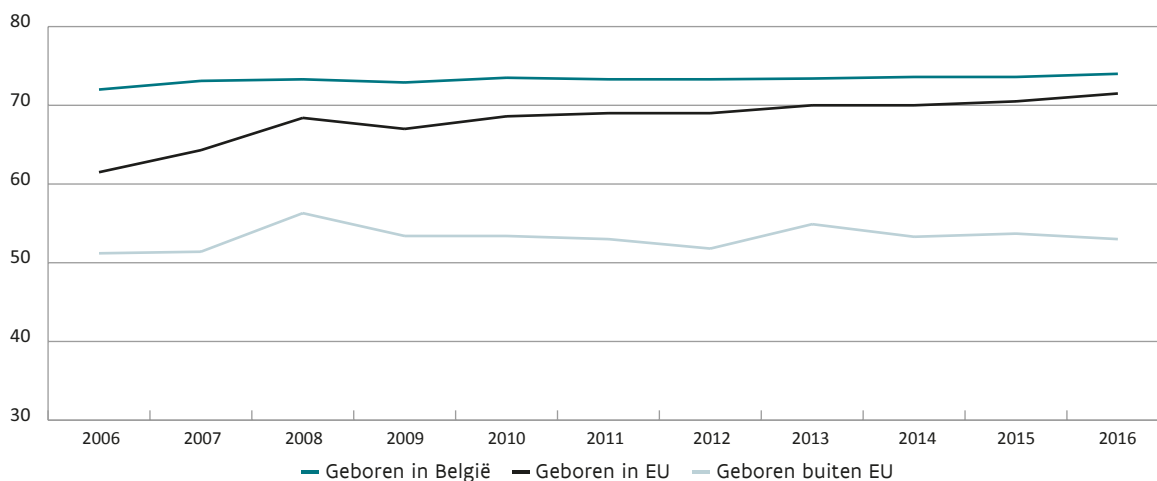
Een manier om de volwaardige en evenredige participatie van personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen in kaart te brengen, is het berekenen van het verschil tussen personen van Belgische herkomst en personen van buitenlandse herkomst op bepaalde indicatoren die te maken hebben met grondrechten, zoals opgenomen in artikel 23 van de Belgische Grondwet. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor stelt op heel wat domeinen een herkomstkloof vast. We overlopen de belangrijkste vaststellingen en vullen deze aan met enkele opvallende cijfers uit de SID-survey.

Tewerkstelling en arbeid

De Vlaamse arbeidsmarkt verkleurt in toenemende mate. Uit de beschikbare gegevens blijkt echter dat de sociaaleconomische positie van personen afkomstig van buiten de EU duidelijk minder goed is dan de positie van personen van Belgische of EU-herkomst. Dit blijkt onder andere uit een lagere werkzaamheidsgraad bij de niet-EU'ers. Volgens de EAK-enquête is in 2016 74% van de personen tussen 20 en 64 jaar die geboren zijn in België aan het werk. Dat ligt 2 procentpunten hoger dan de werkzaamheidsgraad van personen geboren in de EU. De kloof met de personen geboren buiten de EU is met 21 procentpunten echter een pak hoger.

Daarbij is het zo dat de werkzaamheidsgraad bij alle herkomstgroepen beduidend lager ligt bij vrouwen dan bij mannen. Het grootste verschil is volgens de administratieve KSZ-gegevens te vinden bij de herkomstgroepen van buiten de EU. Daar ligt de werkzaamheidsgraad van vrouwen op 44% in 2016. Bij de personen van Turkse en Maghrebijnse herkomst is de kloof tussen de werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen het grootst (respectievelijk 25 en 23 procentpunten). In de periode 2009-2016 is de genderkloof wel bij alle groepen afgenomen. Internationale vergelijking maakt duidelijk dat in alle EU15-landen de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU hoger ligt dan in Vlaanderen. Enkel in België in zijn geheel is dat niet het geval.

Werkzaamheidsgraad naar geboorteland, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2006-2016, jaargemiddelde, in %

Bron: Statbel, EAK-survey, bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE.

Naar arbeidsregime blijken vooral bij de loontrekkenden in korte en onregelmatige contracten opvallende verschillen tussen de herkomstgroepen. Het aandeel werknemers in dit regime ligt bij de personen van niet-EU-herkomst 4 keer hoger dan bij de personen van Belgische herkomst. De loontrekkenden kunnen ook opgedeeld worden naar dagloonklasse. Het aandeel van de laagste dagloonklasse ligt bij de EU13- en niet-EU-groepen beduidend hoger dan bij de Belgische en EU15-groepen.

Ook in de SID-survey wijzen verschillende elementen op een minder gunstig arbeidsregime. 51% van de vrouwen van Poolse herkomst en 36% van de vrouwen van Roemeense herkomst geeft aan dat ze te hoog zijn opgeleid voor hun huidige werk. Ook 39% van de mannen van Congolese herkomst geeft dit aan. Opvallend is bovendien dat bij de respondenten van Congolese herkomst 75% van de werkende mannen en 63% van de werkende vrouwen in een ploegenstelsel werkt. Bij de respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst ligt dit een stuk lager, maar toch nog hoger dan bij de personen van Belgische, Poolse en Roemeense herkomst.

De preciaire positie op de arbeidsmarkt van personen van buiten de EU blijkt ook uit de werkloosheidscijfers. De werkloosheidsgraad op basis van de EAK-survey ligt bij personen geboren buiten de EU ruim 4 keer hoger dan bij personen geboren in België en bijna 3 keer hoger dan bij personen geboren in de EU.

Ten slotte is er een verschil in werkintensiteit op huishoudniveau. Volgens de EU-SILC-survey leefde in 2016 31% van de personen (tot 60 jaar) geboren buiten de EU in een gezin waar door de aanwezige volwassenen niet of nauwelijks wordt gewerkt. Bij de personen geboren in België en in de EU gaat het respectievelijk om 8% en 10%.

In de SID-survey zien we meer dan 7 op de 10 tweeverdienersgezinnen bij respondenten (20-64 jaar) van Poolse en Belgische herkomst, 63% bij de Roemeense herkomstgroep en 54% bij de Congolese herkomstgroep. Bij respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst is 49% éénverdienersgezin. Bovendien behoren bij deze groepen ongeveer 2 op de 10 respondenten tot een gezin zonder werkende volwassene.

Onderwijs

Het aandeel leerlingen met een buitenlandse nationaliteit in het gewoon kleuter- en lager onderwijs lag in het schooljaar 2016-2017 respectievelijk op 11% en 9%. Dat komt min of meer overeen met het aandeel vreemdelingen in de corresponderende leeftijdsgroepen. In het buitengewoon kleuter- en lager onderwijs ligt het aandeel leerlingen met een buitenlandse nationaliteit respectievelijk 6 en 3 procentpunten hoger dan het aandeel vreemdelingen in de overeenkomende leeftijdsgroep. Het aandeel leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal in het kleuter- en lager onderwijs ligt hoger dan het aandeel leerlingen met een buitenlandse nationaliteit. In het gewoon kleuter- en lager onderwijs ging het begin 2016 respectievelijk om 21% en 19% van de leerlingen.

In het voltijds gewoon secundair onderwijs had in het schooljaar 2016-2017 7% van de leerlingen een buitenlandse nationaliteit en 14% van de leerlingen een niet-Nederlandse thuistaal. Er blijken wel verschillen in het aandeel vreemdelingen naar studierichting. In het ASO en TSO ligt het aandeel vreemdelingen lager (respectievelijk 4% en 6%), in het BSO hoger (13%). Ook in het buitengewoon secundair onderwijs is dit het geval (11%). Het aandeel vreemdelingen ligt nog een pak hoger in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (23%). In 2017 had in het laatste jaar van het secundair onderwijs 71% van de leerlingen met een buitenlandse nationaliteit één of meerdere jaren vertraging opgelopen. Dat is meer dan dubbel zoveel dan leerlingen met een Belgische nationaliteit (31%). De PISA-resultaten van 2015 wijzen op een verschil van iets meer dan 80 punten op de wetenschappelijke geletterdheidsschaal tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratie-achtergrond. Dat is een aanzienlijk verschil, wetende dat één jaar scholing gelijkgesteld wordt met ongeveer 30 punten. Het gaat om het op één na grootste verschil van alle geteste EU15-landen.

Uiteindelijk verlaten jongeren met een buitenlandse nationaliteit of een niet-Nederlandse thuistaal veel vaker het secundair onderwijs zonder diploma. In 2015 ging het bij de leerlingen met een EU-nationaliteit om 24%, bij de leerlingen met een niet-EU-nationaliteit om 38%. Bij de leerlingen met een Belgische nationaliteit lag dat aandeel op 10%. Opgesplitst naar thuistaal gaat het om 22% bij de personen met een niet-Nederlandse thuistaal tegenover 7% bij de personen met het Nederlands als thuistaal.

Ruim 7 op de 10 leerlingen met een Belgische nationaliteit die in Vlaanderen in 2015 een diploma secundair onderwijs hebben gehaald, volgden in het daaropvolgende academiejaar een professionele of academische bacheloropleiding. Bij de niet-Belgen gaat het om iets minder dan de helft van de leerlingen.

Als we kijken naar de algemene opleidingsgraad van de bevolking, zien we dat bij de personen geboren buiten de EU het aandeel laagopgeleiden 44% bedraagt, bij de personen geboren in België 19% en bij de personen geboren in een EU-land 25%. Vergeleken met de EU15-landen is het aandeel laagopgeleiden bij de personen geboren buiten de EU vrij hoog in Vlaanderen en beduidend hoger dan het EU15-gemiddelde.

Wonen en huisvesting

De EU-SILC-gegevens geven aan dat het aandeel eigenaars bij personen met de Belgische nationaliteit meer dan 3 keer hoger ligt dan het aandeel eigenaars bij de personen met een niet-EU-nationaliteit. Ook naar geboorteland bestaat er een zeer duidelijke kloof: bij de personen geboren in België zijn 8 op de 10 eigenaar van de woning, bij de personen geboren buiten de EU 4 op de 10. Omgekeerd is het aandeel private huurders beduidend groter onder de vreemde bevolking of de bevolking geboren in het buitenland, met de grootste aandelen bij de niet-EU-burgers en personen geboren buiten de EU. Het is bekend dat op de private huurmarkt de situatie op het vlak van betaalbaarheid en kwaliteit minder goed is dan op de eigendomsmarkt en de sociale huurmarkt.

Ook het aandeel personen dat leeft in een huishouden met woningdeprivatie (slechte kwaliteit van de woning) verschilt sterk. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel bijna dubbel zo hoog als bij de personen met een Belgische nationaliteit (32% tegenover 17%).

In de survey Samenleven in Diversiteit stellen we vast dat vooral respondenten van Belgische, Turkse (79% en 74%) en in iets mindere mate Marokkaanse herkomst (56%) eigenaar zijn van hun woning. De andere drie herkomstgroepen zijn vaker huurder. Dat huren gebeurt bij personen van Poolse en Roemeense herkomst vooral op de private huurmarkt. Bij de Marokkaanse en Congolese herkomstgroep is iets minder dan 2 op de 10 respondenten sociaal huurder.

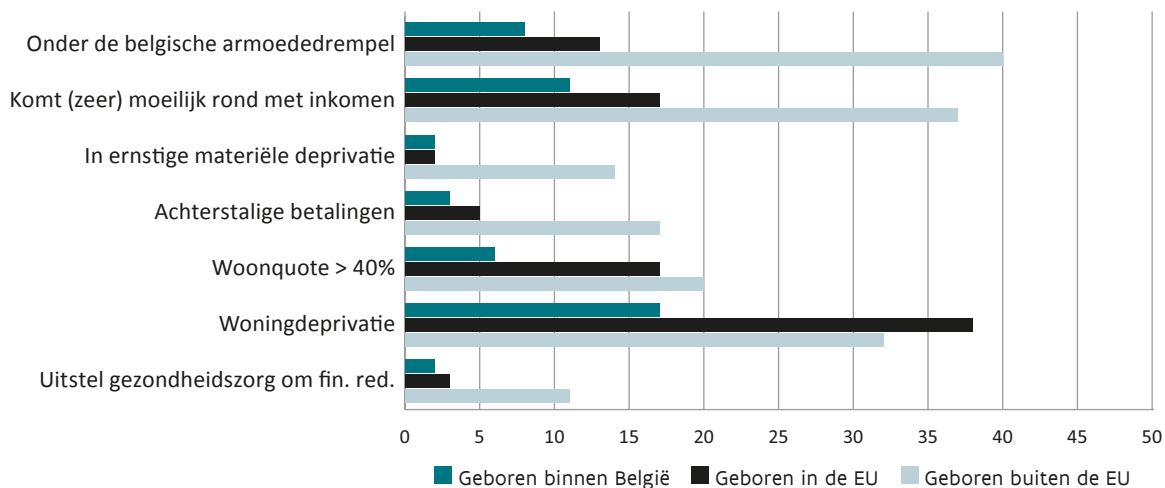
Inkomen en armoede

De gegevens van de EU-SILC-survey van 2016 maken duidelijk dat het mediaan inkomen van personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU lager ligt dan het mediaan inkomen van de andere groepen. Naar nationaliteit is er sprake van een verschil tussen Belgen en niet-EU-burgers van iets meer dan 10.000 euro per jaar. Ook de verdeling van de inkomens over de 5 inkomenskwintielen geeft een groot verschil in inkomenspositie aan. Ongeveer twee derde (64%) van de personen met een niet-EU-nationaliteit bevindt zich in de laagste inkomensgroep. De andere nationaliteits- en geboortelandgroepen (Belg/EU) zijn veel evenwichtiger gespreid over de 5 inkomenskwintielen.

Het aandeel personen dat moeten rondkomen met een inkomen onder de armoederisicodrempel

verschilt sterk naar geboorteland. Bij personen geboren buiten de EU ligt dit 4 keer hoger dan bij personen geboren in België. Ook bij andere indicatoren die betrekking hebben op de maatschappelijke positie scoren personen geboren buiten de EU beduidend minder goed dan de andere groepen.

Positie van personen naar geboorteland op vlak van inkomen, huisvesting en gezondheid, in 2016, in %.

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Vlaanderen haalt op vlak van armoederisico bij de personen geboren buiten de Europese Unie een 12de plaats in de rangschikking van de EU15-landen en Belgische gewesten. Enkel in het Waalse Gewest, België, Griekenland, Spanje en Luxemburg ligt het armoederisicopercentage bij deze groep nog hoger. De zwakkere socio-economische positie van personen van buitenlandse herkomst blijkt ten slotte ook uit de cijfers van Kind en Gezin over geboorten in kansarme gezinnen. Bijna 2 op de 3 kinderen die recent in het Vlaamse Gewest in kansarmoede geboren zijn, hebben een moeder met een buitenlandse geboortenationaliteit.

In de SID-survey geeft meer dan de helft van de Congolese herkomstsgroep aan (heel) moeilijk rond te kunnen komen met het gezinsinkomen. Bij de overige herkomstsgroepen zegt ongeveer de helft (of meer) van de respondenten rond te komen of comfortabel te leven. Respondenten van Belgische en Roemeense herkomst kunnen het vaakst (comfortabel) rondkomen (respectievelijk 85% en 80%), respondenten van Congolese herkomst het minst vaak (47%).

Gezondheid

Er bestaat tussen de verschillende nationaliteitsgroepen weinig verschil als het gaat over het aandeel personen dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed omschrijft. Een duidelijker verschil is er wel als gekeken wordt naar het aandeel personen met een (zeer) slechte gezondheid. Dat aandeel ligt lager bij de personen met een Belgische of EU-nationaliteit (respectievelijk 7% en 6%) dan bij de personen met een niet-EU-nationaliteit (17%). Ook op vlak van de toegang tot de gezondheidszorg blijven opvallende verschillen bestaan, gerelateerd aan inkomen. Het aandeel personen dat leeft in een huishouden dat medische zorg moet uitstellen om financiële redenen ligt bij personen geboren in België op 2%, bij de personen geboren buiten de EU op 11%.

Hefbomen voor evenwaardige deelname?

Bovenstaand overzicht geeft aan dat personen van buitenlandse herkomst - en dan vooral personen van niet-EU-herkomst - momenteel niet volwaardig participeren aan onze samenleving. Een aantal hefboomen kunnen zorgen voor een betere deelname.

Voor nieuwkomers is er het inburgeringsbeleid dat hen op weg wil helpen. In de periode 2012-2017 hebben in totaal 118.075 personen een inburgeringscontract ondertekend. In 2016 was er sprake van een sterke stijging van het aantal contracten, voornamelijk het gevolg van de verhoogde instroom van asielzoekers en vluchtelingen. In 2017 was er opnieuw een daling van het aantal contracten. Het aantal contracten in 2017 (21.725) was echter nog steeds hoger dan in de periode 2012-2015. In 2017 werden 16.982 inburgeringsattesten behaald. Dat aantal ligt hoger dan in de voorgaande jaren. In de periode 2011-2016 lag het aantal attesten jaarlijks tussen de 12.000 en 14.500.

De respondenten van de SID-survey die inburgering gevolgd hebben, zijn hierover (zeer) tevreden. Bij de Marokkaanse en Turkse herkomstgroep gaat het om meer dan 9 op de 10, bij de andere herkomstgroepen om meer dan 8 op de 10. Enkel de Poolse herkomstgroep is iets minder tevreden, 76% van deze herkomstgroep is (zeer) tevreden over de inburgeringscursus. Van nagenoeg alle bevroegde herkomstgroepen geven 7 tot 8 op de 10 personen aan dat inburgering hen (zeer) goed geholpen heeft om België te leren kennen. Bij de Poolse herkomstgroep ligt dat aandeel het laagst (57%). Iets minder personen (6 tot 7 op de 10, Poolse herkomst 5 op de 10) vinden dat inburgering (zeer) goed geholpen heeft om contacten te leggen met andere mensen. De inburgeraars vinden minder vaak dat inburgering helpt om (beter) werk te vinden. Daarnaast antwoorden 7% tot 24% van de respondenten op de verschillende items dat het inburgeringstraject hen hierbij 'redelijk' heeft geholpen.

Kennis van het Nederlands kan eveneens bijdragen tot een betere participatie. De resultaten van de SID-survey geven aan dat bij 47% van de Marokkaanse en 45% van de Turkse herkomstgroep het Nederlands de best gekende taal is. Bij de Poolse en Congolese herkomstgroep gaat het om 25% en 22%. Bij de Roemeense herkomstgroep ligt dit aandeel het laagst (11%). Aan de respondenten van wie het Nederlands niet de best gekende taal is, werd gevraagd om zelf hun kennis van het Nederlands te beoordelen. Bij de Marokkaanse en Turkse herkomstgroep geven meer dan 4 op de 10 personen aan het Nederlands (zeer) goed te verstaan. Bij de Poolse en Congolese herkomstgroep gaat het om 39% en 33%, bij de Roemeense herkomstgroep om 22%. De aandelen respondenten die aangeven het Nederlands (zeer) goed te lezen, te spreken en te schrijven liggen telkens iets lager. De groep die zelf stelt het Nederlands niet te verstaan, is zeer beperkt (5% tot 8%, behalve bij Roemeense herkomst 16%). Dit aandeel wordt groter bij spreken, lezen en vooral schrijven van het Nederlands.

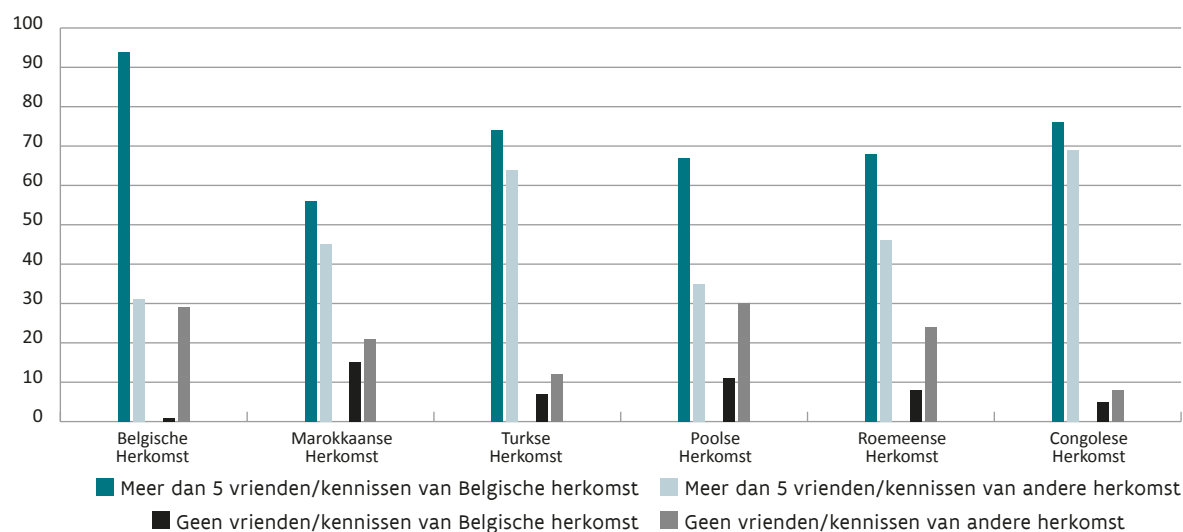
In een snel evoluerende en steeds meer digitaliserende samenleving is toegang tot het internet een voorwaarde voor maatschappelijke deelname. De grote meerderheid van de respondenten van de SID-survey gebruikt dagelijks internet. Toch geeft 12% van de respondenten van Belgische en Turkse herkomst en 9% van de respondenten van Marokkaanse herkomst aan nooit internet te gebruiken. Bij de andere 3 herkomstgroepen gaat het om maximum 3%.

Diversiteit in het samenleven

Ongeveer 7 op de 10 respondenten van Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst geven aan meer dan 5 vrienden/kennissen te hebben van Belgische herkomst. Bij de Marokkaanse herkomstgroep ligt dit iets lager. Daar heeft iets meer dan de helft meer dan 5 vrienden/kennissen van Belgische herkomst. Daarnaast heeft twee derde van de respondenten van Congolese en Turkse herkomst meer dan 5 vrienden/kennissen van een andere herkomstgroep. Slechts een derde van de personen van Belgische herkomst heeft meer dan 5 vrienden/kennissen van een andere herkomst; een derde heeft geen enkele vriend of kennis van een andere herkomst. De respondenten van Poolse en Roemeense herkomst hebben voornamelijk vrienden en kennissen van de eigen herkomstgroep of van Belgische herkomst.

Aandeel respondenten met meer dan 5 vrienden/kennissen en geen vrienden/kennissen van Belgische en andere herkomst, 2017, in %

Bron: SID-survey 2017.

De mate waarin men bezoek krijgt van of op bezoek gaat bij burens, vrienden of kennissen van Belgische herkomst is zo goed als gelijk voor alle buitenlandse herkomstgroepen: ongeveer 4 op de 10 respondenten krijgen minstens 1 keer per maand bezoek van of gaan op bezoek bij burens, vrienden of kennissen van Belgische herkomst. Het aandeel dat nooit bezoek krijgt of op bezoek gaat verschilt wel: 4 op de 10 personen van Marokkaanse en Turkse herkomst krijgen nooit bezoek van of gaan nooit op bezoek bij personen van Belgische herkomst, bij de personen van Congolese herkomst gaat het om 20%. Het aandeel personen dat minstens één keer per maand op bezoek gaat bij of bezoek krijgt van personen van een andere herkomst varieert van 16% (Poolse herkomst) tot 30% (Congolese herkomst). Het aandeel dat nooit op bezoek gaat bij of bezoek krijgt van personen van een andere herkomst is het hoogst bij de respondenten van Poolse herkomst (57%); bij de respondenten van Belgische, Turkse, Marokkaanse en Roemeense herkomst ligt dit net onder de helft, bij de personen van Congolese herkomst gaat het om 29%.

De meest diverse contacten hebben de respondenten via het werk. Meer dan 4 op de 10 respondenten van Belgische herkomst die aan het werk zijn hebben dagelijks contact met iemand van een andere herkomst via het werk, 7 op de 10 respondenten hebben minstens wekelijks contact. Bij de buitenlandse herkomstgroepen hebben 8 à 9 op de 10 werkende respondenten dagelijks contact met iemand van Belgische herkomst, 4 à 5 op de 10 respondenten hebben ook dagelijks contact met iemand van een andere herkomst.

Via het verenigingsleven blijven diverse ontmoetingen relatief beperkt, enerzijds omwille van de beperkte deelname aan het verenigingsleven door respondenten van buitenlandse herkomst, anderzijds omdat de verenigingen eerder homogeen zijn. De deelname aan het verenigingsleven is sterk verschillend tussen de herkomstgroepen. Respondenten van Belgische (62%) en Congolese (55%) herkomst geven het vaakst aan tijdens het voorbije jaar deelgenomen te hebben aan minstens één activiteit van een bevraagde vereniging. Bij de respondenten van Turkse, Marokkaanse en Roemeense herkomst gaat het om 36%. De laagste deelname is er bij de respondenten van Poolse herkomst (26%). De helft van de respondenten van Poolse en Roemeense herkomst geven aan dat minstens één vereniging waarvan zij een activiteit hebben bijgewoond vooral uit personen van Belgische herkomst bestaat. Bij

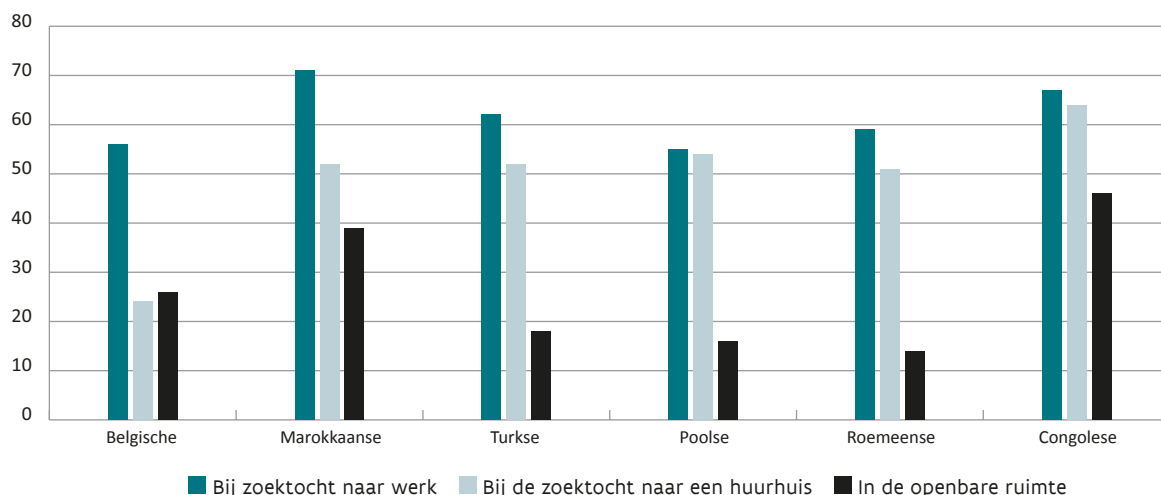
de respondenten van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst ligt dit aandeel rond de 35%. 29% van de respondenten van Belgische herkomst geven aan dat minstens één vereniging waarvan zij een activiteit hebben bijgewoond een gemengde vereniging is.

De laagste graad van diversiteit is terug te vinden bij de geloofsbijeenkomsten. Bij nagenoeg alle herkomstgroepen zijn er op de geloofsbijeenkomsten vooral personen van de eigen herkomstgroep aanwezig, behalve bij de geloofsbijeenkomsten bijgewoond door personen van Congolese herkomst en in iets mindere mate bij de geloofsbijeenkomsten bijgewoond door personen van Marokkaanse herkomst. Meer dan 6 op de 10 respondenten van Congolese herkomst geven aan dat er op hun geloofsbijeenkomsten sprake is van een gemengd publiek. Bij de respondenten van Marokkaanse herkomst geven iets minder dan 4 op de 10 aan dat het gaat over een gemengd publiek.

Respondenten van Roemeense en Congolese herkomst geven opmerkelijk vaker dan de andere herkomstgroepen aan meer personen van Belgische herkomst te willen leren kennen (meer dan 7 op de 10). Bij de respondenten van Turkse, Poolse en Marokkaanse herkomst gaat het om ongeveer de helft. Respondenten van Congolese herkomst geven daarnaast ook vaker aan meer personen van een andere herkomstgroep te willen leren kennen (meer dan 6 op de 10). Ook bij de respondenten van Roemeense herkomst wil ongeveer de helft meer personen van een andere herkomst leren kennen. Bij de respondenten van Turkse en Marokkaanse herkomst willen ongeveer 4 op de 10 meer personen van een andere herkomstgroep leren kennen, bij de respondenten van Poolse en Belgische herkomst gaat het om ongeveer 3 op de 10.

In de SID-vragenlijst werden per thema verschillende situaties beschreven waarbij de respondenten konden aangegeven of ze de voorbije 12 maanden een negatieve ervaring meegemaakt hadden. Per thema werden telkens verschillende concrete situaties voorgelegd. Volgende thema's kwamen aan bod: schoolervaringen van de kinderen, de eigen opleiding, de zoektocht naar werk (vraag gesteld aan werkzoekenden), op het werk (voor werkenden), de zoektocht naar een huurhuis (voor wie een huis had gezocht) en de openbare ruimte. Respondenten ervaren de meeste negatieve ervaringen tijdens de zoektocht naar werk, gevolgd door de zoektocht naar een huurhuis. Personen van Congolese herkomst ervaren bij alle bevraagde thema's het vaakst negatieve ervaringen, behalve bij de zoektocht naar werk. Daar geven respondenten van Marokkaanse herkomst iets vaker aan negatieve ervaringen te hebben. De grootste verschillen tussen de herkomstgroepen zijn er bij de zoektocht naar een huurhuis. Terwijl een kwart van de respondenten van Belgische herkomst aangeeft op dit vlak een negatieve ervaring meegemaakt te hebben, gaat het bij de Congolese herkomstgroep om twee derde van de personen. Bij de overige herkomstgroepen geeft iets meer dan de helft aan een negatieve ervaring meegemaakt te hebben bij de zoektocht naar een huurhuis. Ook in de openbare ruimte zijn er grote verschillen in negatieve ervaringen. Respondenten van Turkse, Poolse en Roemeense herkomst geven opvallend minder dan de andere herkomstgroepen aan op straat of in de buurt negatieve ervaringen te hebben meegemaakt.

Aandeel respondenten met minstens 1 negatieve ervaring tijdens de voorbije 12 maanden, 2017, in %

Bron: SID-survey 2017.

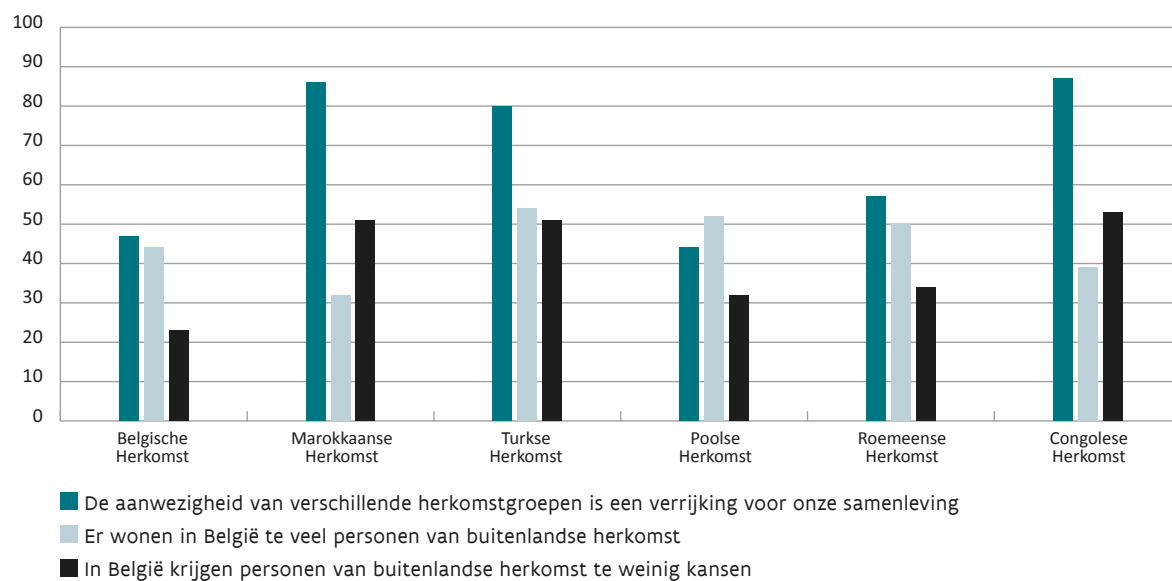
Naast het bevragen van de negatieve ervaringen, werd er eveneens gevraagd naar de achterliggende reden(en) van deze ervaring. Vooral bij de zoektocht naar een huurhuis duiden alle buitenlandse herkomstsgroepen vaak aan dat ze denken dat hun herkomst de reden is van de negatieve ervaring. Respondenten van Congolese herkomst duiden daarenboven opvallend vaak ook 'huidskleur' aan. Bij de overige situaties wordt er, naast herkomst en huidskleur, ook vaak aangeduid dat men niet weet waarom men de situatie heeft meegemaakt.

Tot slot werd aan de respondenten zonder Belgische nationaliteit gevraagd of ze bij de volgende gemeenteraadsverkiezingen zouden gaan stemmen. Turken en Congolezen geven het vaakst aan te zullen gaan stemmen (ongeveer 4 op de 10). Bij de Roemenen, Marokkanen en Polen zeggen minder dan 3 op de 10 te zullen gaan stemmen. Zij die niet gaan stemmen, geven vooral aan dat ze niet weten of ze wel mogen stemmen (dit aandeel is vooral hoog bij de Marokkanen). Verder valt het op dat Polen en in mindere mate Roemenen vaak aangeven geen interesse te hebben in de politiek of dat stemmen geen zin heeft. Een minderheid van de respondenten geeft ook aan dat ze nog niet lang genoeg in België zijn.

Houdingen ten opzichte van de samenleving en identiteit

Volgens de SID-survey vinden meer dan 8 op de 10 personen van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst de aanwezigheid van verschillende herkomstsgroepen een verrijking voor onze samenleving. Bij de personen van Belgische, Poolse en Roemeense herkomst ligt dit aandeel beduidend lager. Meer dan de helft van de personen van Turkse, Poolse en Roemeense herkomst vindt dat er teveel personen van buitenlandse herkomst in België wonen. De helft van de personen van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst vindt dat personen van buitenlandse herkomst te weinig kansen krijgen. Bij de andere herkomstsgroepen ligt dit aandeel lager. Het aandeel is het kleinst bij de Belgische herkomstsgroep.

Aandeel respondenten dat het (helemaal) eens is met een aantal stellingen over diversiteit, 2017, in %

Bron: SID-survey 2017.

In elke herkomstgroep vinden minstens 6 op de 10 respondenten dat personen van buitenlandse herkomst thuis hun eigen cultuur en manier van leven moeten kunnen behouden. Op het werk of op school vindt men dat dit minder moet kunnen. Vooral personen van Turkse (47%), maar ook Marokkaanse herkomst (37%) vinden dat dit ook op het werk of op school moet kunnen. De aandelen in de andere herkomstgroepen liggen lager (10% tot 22%).

Meer dan 7 op de 10 personen van Belgische herkomst maken zich zorgen over geweld tegen personen van de eigen herkomst, gepleegd door andere herkomstgroepen. Bij de andere herkomstgroepen liggen deze aandelen rond 50% of lager. De aandelen van de personen die zich zorgen maken over geweld gepleegd door personen van hun eigen herkomst tegen anderen, liggen in dezelfde grootte-orde. In elke herkomstgroep zijn ongeveer 8 op de 10 personen bang van mensen die in naam van extremistische groeperingen geweld gebruiken. Het aandeel personen dat begrip heeft voor extremistisch geweld is ligt tussen 2% en 7%.

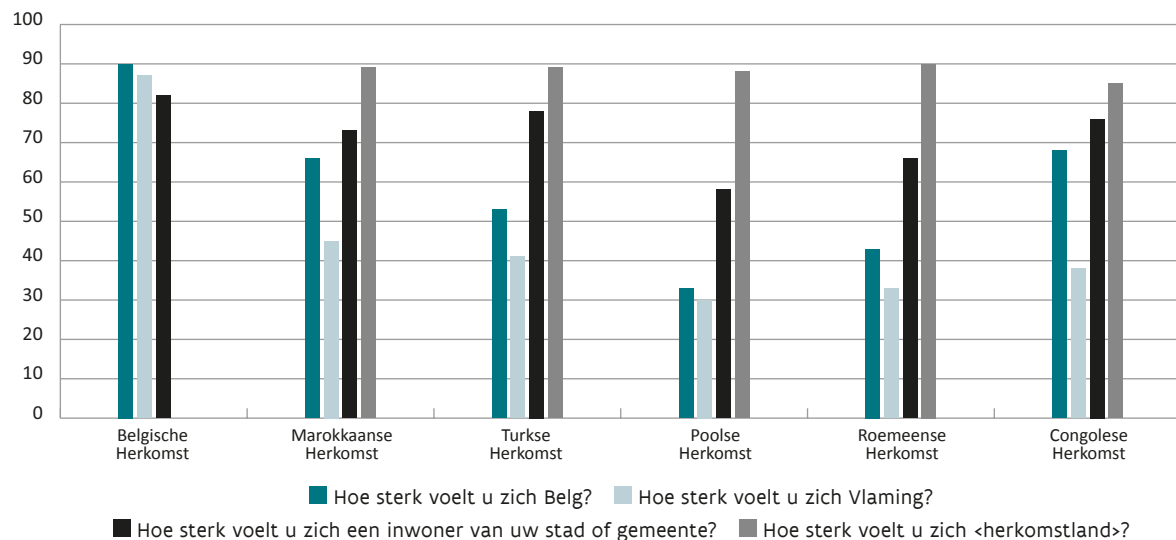
Wat gendergelijkheid betreft, vindt zo goed als iedereen dat studeren en een goed diploma even belangrijk zijn voor vrouwen als voor mannen. Iets minder personen vinden het normaal dat een vrouw leiding kan geven aan mannen op het werk. Dat aandeel varieert van 91% bij personen van Belgische herkomst tot 77% bij personen van Congolese herkomst. Slechts 14% van de Belgische herkomstgroep vindt dat vooral de man voor het gezinsinkomen moet zorgen. Bij de andere herkomstgroepen ligt dit hoger. Respondenten van Marokkaanse herkomst gaan hier het vaakst mee akkoord (48%). Bij de Turkse herkomstgroep vindt 28% dat als er kinderen zijn in het gezin, de vrouw best thuisblijft in plaats van te gaan werken. Ook 2 op de 10 personen van Marokkaanse herkomst gaan hiermee akkoord. De Congolese en Belgische herkomstgroep gaan hier het minst vaak mee akkoord.

De aanvaarding van halebiseksualiteit ligt bij de buitenlandse herkomstgroepen moeilijker dan de aanvaarding van gendergelijkheid. Bij de Belgische herkomstgroep vindt 90% dat homoseksuele mannen en lesbische vrouwen hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen. Bij de Poolse en Roemeense herkomstgroep zijn iets meer dan 6 op de 10 het hiermee eens. Bij de Turkse en Congolese herkomstgroep gaat minder dan de helft hiermee akkoord. Het aandeel personen dat het eens is met

de stelling dat het goed is dat twee personen van hetzelfde geslacht met elkaar mogen trouwen ligt lager. Bij de Belgische herkomstgroep gaat het om bijna 8 op de 10. Bij de Roemeense herkomstgroep gaat het om net geen 5 op de 10. Bij de Turkse en Congolese herkomstgroep zijn 2 op de 10 personen het (helemaal) eens. Ten slotte zouden 7 op de 10 personen van Belgische herkomst het oké vinden als hun kind een partner heeft van hetzelfde geslacht. Bij de Poolse herkomstgroep vinden bijna 4 op de 10 dit oké, bij de Marokkaanse en Turkse herkomstgroep minder dan 1 op de 10.

Personen van Belgische herkomst voelen zich in eerste instantie Belg (90%), personen van buitenlandse herkomst voelen zich in eerste plaats Marokkaan, Turk, Pool, Roemeen of Congolees (telkens bijna 9 op de 10). De Belgische herkomstgroep voelt zich bijna even vaak Vlaming (87%) en daarop volgend inwoner van hun stad of gemeente (82%). Bij de andere herkomstgroepen voelt men zich na Marokkaan, Turk, Pool, Roemeen of Congolees vooral inwoner van hun stad of gemeente (78% bij de Turkse herkomstgroep tot 58% bij de Poolse herkomstgroep). Op de derde plaats voelen zij zich Belg. Het aandeel dat zich Vlaming voelt ligt nog iets lager (45% tot 30%).

Aandeel respondenten dat redelijk tot sterk antwoordt op een aantal stellingen over identiteit, 2017, in %

Bron: SID-survey 2017, 'Vlaming' heeft enkel betrekking op inwoners van het Vlaamse Gewest.

Hoewel een groot deel van de buitenlandse herkomstgroepen zich Belg voelt, geeft een minderheid aan het gevoel te hebben door anderen als Belg beschouwd te worden. Bij de Poolse herkomstgroep is dit 34%, bij de andere buitenlandse herkomstgroepen ligt dit lager (tot 21% bij de Turkse herkomstgroep). Meer dan de helft van de Turkse en Roemeense herkomstgroep voelt zich zelden tot nooit door anderen als Belg beschouwd. Wel voelen de meeste respondenten zich thuis in België. Bij de Marokkaanse en Turkse herkomstgroep voelen 8 op de 10 zich altijd tot vaak thuis, bij de anderen is dit lager (tot 64% bij de Poolse herkomstgroep).

Geloofsbeleving

Een grote meerderheid van de respondenten van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst geven aan dat hun geloof een belangrijk deel van henzelf is (telkens 9 op de 10). Bij personen van Roemeense en Poolse herkomst ligt dit rond de 70%. Bij de Belgische herkomstgroep vindt 37% dit. Bij de meerderheid van de personen van Marokkaanse en Turkse herkomst doet het ook pijn (83% en 91%) als iemand iets slechts zegt over hun geloof. Bij de andere herkomstgroepen ligt dit aandeel veel lager (tot 2 op de 10 bij de Belgische herkomstgroep).

De meerderheid (80% tot 98%) van alle herkomstgroepen geeft aan evenveel respect te hebben voor mensen met een ander geloof als voor mensen van het eigen geloof. Ongeveer 4 op de 10 respondenten van de Turkse herkomstgroep vinden dat de regels van hun geloof altijd moeten voorgaan op de Belgische wetten. Bij de Marokkaanse en Congolese herkomstgroep gaat het om ongeveer 2 op de 10. Bij de Marokkaanse en Turkse herkomstgroep vindt 70% dat mensen in België veel te negatief zijn over de islam. Bij de Congolese herkomstgroep en Belgische herkomstgroep gaat het om respectievelijk 49% en 36%. Enkel bij de Marokkaanse herkomstgroep vindt de meerderheid (60%) dat de westerse manier van leven goed samengaat met hoe moslims leven. Bij de Turkse herkomstgroep gaat het om 36%, bij de andere groepen ligt dit aandeel lager (tot 9% bij de Roemeense herkomstgroep). Meer dan de helft van de Marokkaanse en Turkse herkomstgroep is het (helemaal) niet eens met de stelling het oké te vinden dat zijn/haar dochter een partner zou hebben met een ander geloof. Bij de Poolse herkomstgroep ligt dit percentage op 29%, bij de andere herkomstgroepen onder 25%. Met de stelling het oké te vinden als de zoon een partner met een ander geloof heeft, is 50% van de Turkse herkomstgroep en 42% van de Marokkaanse herkomstgroep (helemaal) oneens. Bij de andere herkomstgroepen ligt dit rond de 25% (Congolese en Poolse herkomstgroep) of lager. Bij de vraag naar de evolutie van de intensiteit van hun geloofsbeleving, geven vooral de personen van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst aan dat hun geloof de voorbije 10 jaar sterker werd. Bij personen van Poolse en Roemeense herkomst bleef hun geloof veelal hetzelfde. Bij de Belgische herkomstgroep geeft 40% aan dat hun geloof zwakker werd.

Dit waren de voornaamste vaststellingen van de Vlaamse Migratie-en Integratiemonitor en de survey Samenleven in Diversiteit. De gegevens van de SID-survey zullen verder geanalyseerd worden. Deze diepgaande analyses zullen op de website www.samenleven-in-diversiteit.vlaanderen.be gepubliceerd worden.

Contact:

sid@vlaanderen.be

Referenties:

Stuyck, K., Doyen, G., Feys, Y., Noppe, J., Jacques, A., Buyschaert, P. (2018), Survey Samenleven in Diversiteit 2017. Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur.

Noppe, J., Vanweddigen, M., Doyen, G., Stuyck, K., Feys, Y., Buyschaert, P. (2018). Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018. Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur.

Websites:

www.samenleven-in-diversiteit.vlaanderen.be

www.integratiebeleid.vlaanderen.be

www.statistiekvlaanderen.be